ISSN 2222-8586 (Print)
ISSN 2415-7627 (Online)

НАУКОВИЙ ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»

290

Київ - 2018

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес» / ред. кол. : С. М. Ніколаєнко (відп. ред.) та ін. – 2018. – Вип. 290. – 284 с.

У збірнику подано матеріали, присвячені проблемам розвитку маркетингу та менеджменту в аграрному секторі економіки з метою забезпечення його ефективного розвитку в епоху глобальних перетворень. Висвітлено актуальні питання розвитку та вдосконалення маркетингової діяльності підприємств аграрного сектору. Досліджено актуальні проблеми товарної, цінової та комунікаційної політики, процесів збуту та логістики, розвитку соціальної відповідальності в умовах постійних змін ринкового середовища.

Редакційна колегія: С. М. Ніколаєнко (відповідальний редактор), І. І. Ібатуллін, А. Д. Діброва (заступники відповідального редактора), В. І. Кирилюк (відповідальний секретар), Н. А. Герасименко (заступник відповідального секретаря), В. П. Галушко, В. П. Горьовий, В. К. Збарський, М. М. Ільчук, Т. Г. Камінська, С. М. Кваша, Я. С. Ларіна, Л. І. Михайлова, В. М. Онєгіна, І. В. Охріменко,. В. К. Савчук, О. В. Скидан, І. Ю. Скляров, М. П. Талавиря, В. К. Терещенко, Л. М. Худолій, О. М. Шпичак, П. Белік, Я. Голеб'євський, Я. Жмія, Б. Клепацький.

Рекомендовано до друку вченою радою НУБіП України, протокол № 7 від 28.02.2018 р.

Збірник наукових праць внесено до бібліографічних баз даних наукових публікацій РІНЦ (ліцензійний договір від 1 листопада 2013 р. № 666-11/2013-343), USJ, SIS, бази даних Ulrich's Periodicals Directory та проіндексовано в Google Scholar, Repec, Miar, BASE, Researce Bib.

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки України від 12 травня 2015 р. № 528, збірник наукових праць «Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес», внесено до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть бути опубліковані результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата економічних наук.

Відповідальна за випуск Т.В. Куць

Адреса редколегії: 03041, м. Київ, вул. Героїв оборони, 15, Національний університет біоресурсів і природокористування України, тел. 527-87-20

© Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2018

ЗМІСТ

ВИРОБНИЦТВО МОЛОКА В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТА ПРОБЛЕМИ
О.В. Богданюк, А.О. Костюк (англ. мовою) 8

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ
Є.В. Васильков 15

ЛІСОВИЙ МЕНЕДЖМЕНТ І ЗМІНА КЛІМАТУ
Л.Р. Воляк, Д.М. Волошина, І.С. Григорєв (англ. мовою) 21

ІНДИКАТОРИ МОНІТОРИНГУ РОЗВИТКУ РИНКУ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
І.В. Вороненко 28

СТРУКТУРА МАРКЕТИНГОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ
Ю.М. Гальчинська 40

ОЦІНКА РИЗИКІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЛІСОСТЕПОВОЇ ЗОНИ УКРАЇНИ
І.О. Горго 49

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ
Н.В. Грищук 57

РЕЗУЛЬТАТИВНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВ
О.Д. Гудзинський, С.М. Судомир 64

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ОРГАНІЧНОГО СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
М.М. Гузь 72

ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ
Т.О. Гуренко 79

ДО МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОТУЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ПРОЦЕСІВ ЇЇ ЗМІНИ
Т.І. Дзюба 89

АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ У НАФТОГАЗОВІЙ ПРОМИСЛОВОСТІ
Є.В. Калюга 99

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ
Д.О. Кирилюк, О.Ф. Кирилюк, Є.В. Клименко (англ. мовою) 106

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЕКСПОРТУ НІШЕВИХ КУЛЬТУР НА СВІТОВІ РИНКИ
О.Ф. Кирилюк, Д.О. Кирилюк, М.А. Дубовик (англ. мовою) 115

ПРОЕКТУВАННЯ КОГЕРЕНТНОСТІ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ
В.М. Краєвський, О.М. Костенко 123

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ
Т.В. Куць, І.О. Тишук, О. Скарсем (англ. мовою) 135

РЕАЛІЗАЦІЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ ЯКОСТІ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ У ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ
І.Д. Лазаришина 140
МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ МОНІТОРИНГУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ
Є.О. Ланченко 146
АНАЛІЗ СИРОВИННОЇ БАЗИ, ОБСЯГІВ ВИРОБНИЦТВА І ЗБУТУ ПРОДУКЦІЇ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ
Я.С. Ларіна, А.О. Гречуха 153
ОЦІНКА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЦІН НА РІПАК В УКРАЇНІ ЗІ СВІТОВИМИ ЦІНАМИ НА НАФТУ
О.Г. Макарчук, Я. Скудларскі (англ. мовою) 164
ВИКОРИСТАННЯ ПРОЕКТІВ ЗЕМЛУСТРОЮ ДЛЯ ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ОБГРУНТУВАННЯ СІВОЗМІН ТА ОБЛІКОВОГО КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДЬ
Т.В. Машкова 170
ОБЛІКОВА СИСТЕМА В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЄЮ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
І.В. Мельниченко, С.В. Тивончук 176
ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНИМИ ПРОЦЕСАМИ
Ю.І. Мискін 185
НОВІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ М'ЯСОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА
Т.М. Міщенко 194
РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ З ВИКОРИСТАННЯМ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
А.О. Музиченко 203
РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В РОЗВИТКУ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ
В.В. Нагорний, О.В. Четверик 209
ОСНОВИ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ
Н.А. Рогоза 219
ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ РІЗНОГО РОЗМІРУ
Л.М. Рябенко, Ю. Браут 228
МЕТА-АНАЛІЗ ЯК СПОСІБ ПІДВИЩЕННЯ ДОКАЗОВОСТІ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ
В.К. Савчук, П.К. Гакі 237
АНАЛІТИКО-ПРОГНОСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР
О.І. Симоненко 245
ДЕРЖАВНИЙ МАТЕРІАЛЬНИЙ РЕЗЕРВ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ФУНКЦІОНУВАННЯ
М.П. Талавиря, В.В. Ващенко 251

ЕНЕРГОЗБЕРЕЖЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ В УКРАЇНІ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД
М.П. Талавиря, Р.Т. Голуб 259
КОРПОРАТИВНЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
О.В. Фраєр 268
ПРОГРАМУВАННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ ПРОДУКЦІЇ ЛЬОНАРСТВА
А.В. Чухліб 277

CONTENT

MILK MANUFACTURE IN UKRAINE: CURRENT STATE, MAIN TRENDS OF DEVELOPMENT AND PROBLEMS
O. V. Bogdaniuk, A. O. Kostiuk 8
THEORETICAL ASPECTS OF COMPETITIVENESS OF PRODUCTS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES
Ye. V. Vasylkov 15
FOREST MANAGEMENT AND CLIMATE CHANGE
L. R. Voliak, D .M. Voloshina, I. S. Hryhoryev 21
INDICATORS OF MONITORING OF THE INFORMATION-COMMUNICATION MARKET DEVELOPMENT
I. V. Voronenko 28
STRUCTURE OF MARKETING COLLATERAL MARKET OF BIOENERGY DEVELOPMENT
J. M. Galchynska 40
ASSESSMENT OF RISKS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES OF THE FOREST-STEPPEAREA OF UKRAINE
I. A. Gorgo 49
FINANCIAL PROVISION FOR INNOVATIVE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES
N. V. Grishchuk 57
RESULTING SYSTEM OF MANAGEMENT BY STRATEGIC DEVELOPMENT OF ENTERPRISES
O. D. Gudzynskiy, S. M. Sudomyr 64
INFORMAL AND ANALYTICAL SUPPORT OF ORGANIC AGRICULTURAL DEVELOPMENT MANAGEMENT
M. M. Guz 72
ACCOUNTING AND INFORMATION SUPPLY OF AGRICULTURAL SPHERE STRATEGIC DEVELOPMENT
T. O. Hurenko 79
MODELLING OF ENTERPRISE'S ECONOMIC POWER AND PROCESSES OF ITS CHANGES
T. I. Dziuba 89
ANALYSIS OF NON-CURRENT ASSETS IN OIL AND GAS INDUSTRY
Ye. V. Kaluga 99

GOVERNMENT REGULATIONS OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN UKRAINE: CURRENT SITUATION AND WAYS FOR IMPROVEMENT
D. O. Kyryliuk, O. F. Kyryliuk, Y. V. Klymenko 106
PRESENT AND FUTURE PERSPECTIVES OF NICHE CROPS EXPORT ON THE WORLD MARKETS
O. F. Kyryliuk, D. O. Kyryliuk, M. A. Dubovyk 115
DESIGNING COHERENCE OF ACCOUNTING SYSTEMS
V. M. Kraevsky, O. M. Kostenko 123
ANALYSIS OF FINANCIAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN SECTOR
T. V. Kuts, I. O. Tyshuk, O. Skarsem 135
IMPLEMENTATION OF FUNCTIONAL QUALITY ANALYSIS OF CASH FLOWS IN MAKING MANAGEMENT DECISIONS
I. D. Lazaryshyna 140
METHODICAL ASPECTS OF MONITORING THE SYSTEM OF SOCIAL AND LABOR RELATIONS IN AGRICULTURE
Y. O. Lanchenko 146
ANALYSIS OF THE RAW MATERIAL BASE, PRODUCTION AND SALES OF DAIRY PRODUCTS IN UKRAINE
Y. S. Larina, A. O. Grechukha 153
EVALUATION THE RELATIONSHIPBETWEEN UKRAINIAN RAPESEED PRICES ANDCRUDE OIL PRICES
O. G. Makarchuk, J. Skudlarski 164
USE OF LAND PROJECTS FOR ECONOMIC AND ECONOMIC SUBSTANTIATION OF EQUIVALENCE AND ACCOUNTING OF QUALITY OF AGRICULTURAL PRODUCTS
T. V. Mashkova 170
ACCOUNTING SYSTEM IN PROVIDING MANAGEMENT OF STRATEGY FOR DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISE: DEVELOPMENT PROSPECTS
I. V. Melnychenko, S. V. Tyvonchuk 176
ESTIMATION OF EFFICIENCY OF STRATEGIC MANAGEMENT BY MACROECONOMIC PROCESSES
Y. I. Myskin 185
NEW APPROACHES TO INTERNAL CONTROL OF MEASURING ENTERPRISE EXPENDITURE
T. M. Mishchenko 194
DEVELOPMENT OF ACCOUNTING WITH THE USE OF CLOUD TECHNOLOGIES
A. O. Muzychenko 203
THE ROLE OF SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE DEVELOPMENT OF AGRARIAN BUSINESS
V. V. Nahornyi,O. V. Chetveryk 209
THE BASES OF THE DIGITAL ECONOMY IN THE STRATEGY OF DEVELOPMENT OF THE AGRARIAN SPHERE OF UKRAINE
N. A. Rogoza 219

DIFFERENTIAL APPROACH TO ACCOUNTING ORGANIZATION IN AGRICULTURAL ENTERPRISES OF DIFFERENT SIZE
L. M. Riabenko, I.Braut 228
META-ANALYSIS AS A METHOD OF INCREASING EVIDENCE OF STUDY RESULTS
V. K. Savchuk, P. K. Gaki 237
ANALYTICAL-PREDICTIVE SUPPORT OF THE MANAGEMENT OF PROFITABILITY OF CEREAL CROPS PRODUCTION
O. I. Symonenko 245
STATE MATERIAL RESERVE OF UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS OF FUNCTIONING
M. P. Talavirya, V. V. Vashchenko 251
ENERGY ENTERPRISES AGRICULTURAL AREAS: NATURE AND DIRECTIONS
M. P. Talavirya, R. T. Holub 259
CORPORATE LAND USE AND IMPACT ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE
O. V. Fraier 268
PROGRAMMING IN THE MANAGEMENT SYSTEM OF PRODUCTION OF FLAX PRODUCTION
A. V. Chukhleb 277

are often in elective positions and do not have a profile management education), allowed to substantiate the expediency of application It is enough of a general theory of management in the process of informational and analytical provision of strategic management of macroeconomic In order to evaluate the efficiency of the latter, the use of the general quality management indicator is justified and the method of its calculation is proposed.

According to the results of the experiment using the simulation method, it is proved that the overall quality management indicator faithfully reflects the actual state of the effectiveness of the strategic management of macroeconomic processes.

In further studies, it is considered appropriate to test this indicator for assessing the effectiveness of strategic management of macroeconomic processes in practice.

Keywords: *efficiency, estimation of efficiency of strategic management; strategic management, management of macroeconomic processes.*

УДК 657.6

НОВІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ВИТРАТ М'ЯСОПЕРЕРОБНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Т. М. МІЩЕНКО, кандидат економічнихнаук, доцент
Національний університет державної фіскальної служби України
E-mail: mitem@ukr.net

Анотація. *Функціонування м'ясопереробних підприємств в умовах конкурентного середовища та посиленого режиму ресурсозбереження обумовлює необхідність налагодження системи управління витратами. Особливе місце в цій системі займає внутрішній контроль, який є важливим елементом функціонування центрів відповідальності м'ясопереробного підприємства і джерелом необхідної, об'єктивної та своєчасної інформації для прийняття управлінських рішень.*

Існуючі підходи до формування системи внутрішнього контролю витрат м'ясопереробних підприємств потребують переосмислення контролю не стільки як засобу мінімізації витрат, а як інструменту управління витратами. Тому питання уточнення змісту понять «відповідальність» та «підзвітність» суб'єктів внутрішнього контролю витрат, як невід'ємних його складових, становлять інтерес для теорії і практики.

Запропоновано розглядати поняття «відповідальність» та «підзвітність»у контексті концепції «підзвітності», яка наповнює іншим конкретним змістом ці терміни, об'єднуючи відповідальність, звітність та обов'язки щодо внутрішнього контролю витрат.

© *Т. М. Міщенко, 2018*

Підґрунтям для формування управлінської підзвітності є чіткий розподіл обов'язків та повноважень, який водночас попереджує виникнення ризику ухилення від виконання процедур контролю.

Такий підхід є найприйнятнішим заформуваннясистеми управлінської підзвітності суб'єктів внутрішнього контролю та її інтеграції в систему управління витратами центрів відповідальності м'ясопереробного підприємства.

Нове сприйняття понять «відповідальність» та «звітування» суб'єктів внутрішнього контролю витрат забезпечуєперсоніфікацію відповідальності за рівень відхилень витрат від установлених показників і прийняття необхідних управлінських рішень.

Ключові слова:*витрати, внутрішній контроль, підзвітність, відповідальність, м'ясопереробне підприємство*

Актуальність. Стабільність і розвиток м'ясопереробного підприємства на конкурентному ринку залежить, передусім, від створення ефективної системи управління витратами. Така система здійснює збирання та оброблення даних про витрати, а також надання інформації для прийняття управлінських рішень саме в той момент, коли вона може бути використана найефективніше. Невід'ємною складовою системи управління витратами та водночас найважливішим інструментом досягнення м'ясопереробним підприємством високого економічного результату є ефективна система внутрішнього контролю, яка забезпечує його економічність, стійкість, конкурентоспроможність та ефективність виробництва

Головним завданням формування сучасної системи внутрішнього контролю на м'ясопереробних підприємствах є заміна старої практики використання лише бухгалтерського контролю витрат на більш збалансовану систему внутрішнього контролю, в якій перевага надається децентралізованому контролю з делегуванням його функцій на всі рівні управління підприємством і персоніфікацією управлінської відповідальності та підзвітності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання управління витратами виробничого підприємства знайшли своє відображення в роботах вітчизняних науковців: М. В. Волкової, О. В. Крушельницької, Л. В. Нападовської, М. С. Пушкаря, Г. О. Партин та інших вчених.

Проблеми формування ефективної системи внутрішнього контролю достатньо часто ставали об'єктом наукових пошуків вітчизняних вчених, зокрема прикладний аспект організації внутрішнього контролю витрат досліджували Л. В. Дікань, Є. В. Дейнеко, Н. В. Синюгіна.Окремі аспекти якісного і кількісного оцінювання ефективності внутрішнього контролю, онтологічну інтерпретацію його сутності розглядали С. В. Бардаш, Є. В. Мних, О. А. Шевчук та інші науковці

Проте дослідження концепції управлінської підзвітності та відповідальності як основних складових системи внутрішнього контролю, залишається питанням, робота над яким потребує подальшого теоретичного і практичного визначення.

Мета дослідження– визначення сутності понять «відповідальність» та «підзвітність» як складових системи внутрішнього контролю, уточнення їх змісту із врахуванням сучасних підходів до розуміння системи управлінської підзвітності та розробка практичних рекомендацій щодо її інтегрування в системувнутрішнього контролю з метою підвищення ефективності управління витратамим'ясопереробного підприємства.

Матеріали і методидослідження. Під час дослідження використовувалися наукові методи, що базуються на діалектиці пізнання та об'єктивних законах розвитку економіки. Методичний інструментарій дослідження складається із загальнотеоретичних та спеціальних методів наукового пізнання: аналізу і синтезу, порівняльних характеристик. З метоюдослідження сутності понять «відповідальність», «підзвітність» та розробки пропозицій щодо вдосконалення системи внутрішнього контролю витрат застосовано системно-комплексний підхід.

Результати дослідження та їх обговорення. Формування ефективної системи внутрішнього контролю витрат тісно пов'язано з ієрархічною структурою управління м'ясопереробним підприємством, яка передбачає наявність функціональних цілей контролю відповідно до кожного рівня управління та суб'єктів контролю (рис. 1).

Рис. 1. Внутрішній контроль витрат за ієрархічними рівнями та суб'єктами м'ясопереробного підприємства

Джерело [1]

Разом із тим акцентування повинно здійснюватися на відповідальності та підзвітності керівництва усіх рівнів за виконання функцій контролю витрат.

Мета внутрішнього контролю витрат полягає у досягненні управлінських цілей щодо забезпечення максимально позитивних результатів діяльності підприємства шляхом оптимізації використання ресурсів і мінімізації різних ризиків у процесі їх використання. Досягнення вказаної мети зумовлюється вирішенням основних завдань внутрішнього контролю витрат:

– визначення доцільності прийняття іконтроль своєчасності та результативності виконання рішень у сфері управління витратами;

– встановлення відповідності облікової політики в частині управління витратами умовам господарювання та поточним планам діяльності підприємства;

– контроль необхідності та своєчасності внесення змін до облікової політики підприємства з урахуванням впливу внутрішніх і зовнішніх чинників;

– контроль витрат підрозділів підприємства з метою аналізу їх впливу на досягнення результативності діяльності підприємства в цілому;

– виявлення та використання внутрішніх резервів і посилення режиму економії, запобігання непродуктивним витратам та втратам, нестачам і розкраданню цінностей;

– контроль раціонального й економного використання сировинних ресурсів підприємства, оптимізація енергомісткості м'ясопродукції [1, с. 45].

Виконанню вказаних завдань сприяє виокремлення центрів відповідальності м'ясопереробних підприємств, що дає змогу здійснювати контроль на всіх рівнях управління підприємством, використовувати специфічні методи контролю з урахуванням особливостей діяльності кожного підрозділу, виявляти винуватців непродуктивних витрат і, в кінцевому підсумку, істотно підвищити ефективність функціонування системи управління витратами [1, с. 45-46]. Формування центрів відповідальності м'ясопереробного підприємства дозволяє вирішувати не тільки проблеми, пов'язані із отриманням повної й оперативної обліково-контрольної інформації для прийняття управлінських рішень, а й проблеми персоніфікації відповідальності за результатами внутрішнього контролю витрат виробництва м'ясопродукції.

Між тим основою внутрішнього контролю витрат є відповідальність керівника, до першочергових функцій якого належать організація ризикоорієнтованогопланування витратцентру відповідальності,їх обліку, аналізу та контролю, формування адекватної структури внутрішнього контролю, нагляд за його здійсненням. Персональна відповідальність керівника ґрунтується на системі делегування повноважень та управлінської підзвітності керівникам операційного рівня управління (структурних підрозділів, які входять до центру відповідальності) щодо їх діяльності в частині організації внутрішнього контролю витрат в структурах та підрозділах, які їм підпорядковані. Розподіл повноважень між керівниками всіх рівнів та окремими працівниками залежить від організаційно-функціональної структури центру відповідальності та передбачає підзвітність за виконання покладених на них завдань та обов'язків відповідно до внутрішніх організаційних регламентів, що регулюють питання контролю зберігання і

використання фінансових, матеріальних та інших ресурсів, упорядкування структури, штатної чисельності, оплати праці, управління персоналом, документообороту, планування витрат, управління ризиками, звітування, тощо. Чітке розмежування повноваженьдля кожного операційного керівника і працівника, встановлення порядку виконання повноважень у разі тимчасової відсутності кожного, забезпечення наявності необхідних знань, досвіду та вміння, що потребує виконання делегованих повноважень є основою для формування системи управлінської відповідальності й підзвітності, які є невід'ємними складовими внутрішнього контролю витрат.

Практика роботи м'ясопереробних підприємств свідчить, що поняття «відповідальність» розуміється як покарання за допущені порушення, застосовування заходів дисциплінарної відповідальності до посадових осіб та працівників. Водночас «підзвітність» розглядається як обов'язок звітувати перед керівництвом вищого рівня, надавати необхідну інформацію, яка може застосовуватись окремо від здійснення в повному обсязі функцій внутрішнього контролю. Такий підхід унеможливлює формування сучасної системи внутрішнього контролю витрат, функціонування якої повинно ґрунтуватися на індивідуальній відповідальності та управлінській підзвітності, що гарантує досягнення максимальних результатів оптимізації ресурсів підприємства. Тому, актуальнимє наповнення новим змістом терміну «управлінська підзвітність», що пов'язано із запровадженням ефективного та результатоорієнтованого управління витратами, основою якого євідповідальність керівників операційного рівня управління перед вищим керівництвом за організацію системи внутрішнього контролю витрат у керованих ними підрозділах, а вищого керівництва за дотримання політики управління витратами підприємства в цілому.

Зарубіжні науковці розглядають підзвітність як «взаємовідносини між особами, у яких одна особа зобов'язана пояснювати та обґрунтовувати свою поведінку, а інша має право виносити судження, які можуть мати певні наслідки для підзвітної особи» [2, с. 452], водночас, вказують на «вертикальний характер цих взаємовідносин, які, зазвичай, є обов'язкові і залежать від змісту зобов'язань» [3, с. 2].Саме такий підхід до розуміння управлінської підзвітності формує інший конкретний зміст цього терміну, об'єднуючи відповідальність, звітність та обов'язки щодо внутрішнього контролю витрат (рис. 2).

Основою управлінської підзвітності є делегування керівником центру відповідальності певних повноважень підпорядкованим керівникам операційного рівня управління із обов'язковим забезпеченням звітування та відповідальності за їх реалізацію.Тим часом управлінська підзвітність не повинна обмежуватися контролем відповідності фактичних витрат встановленим нормам і нормативам та визначенням відхилень, а зобов'язана концентрувати увагу на питаннях ефективності використання ресурсів, тому домінантою звітування повинна стати ефективність у досягненні визначених показників витрат.

Внутрішній контроль витрат

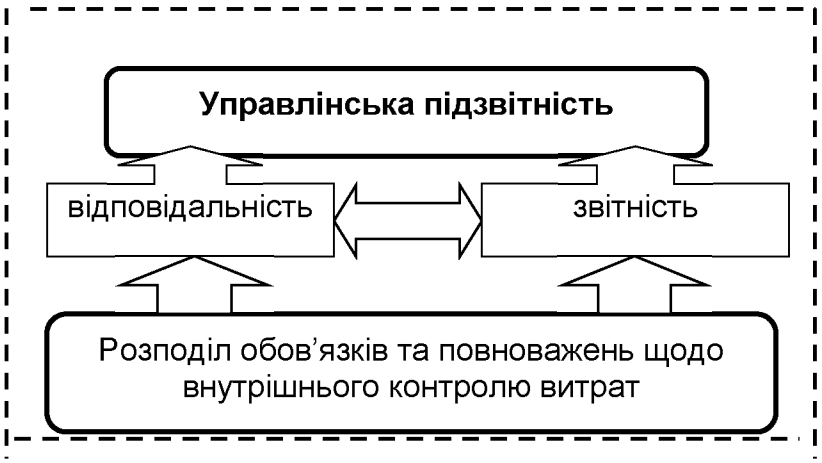

Рис. 2. Складові управлінської підзвітності в системі внутрішнього контролю витрат м'ясопереробного підприємства

Джерело. Складено за матеріалами [4]

Управлінська підзвітність системи внутрішнього контролю витрат має передбачати механізми, процеси, операції, які інтегровані у цю систему і зафіксовані в організаційних регламентах внутрішнього контролю м'ясопереробного підприємства. Практика м'ясопереробних підприємств свідчить про декларативний характер організаційних регламентів щодо загальних правил побудови внутрішнього контролю витрат та відсутність в них згадки про управлінську підзвітність. А відтак не можлива побудова внутрішнього контролю з інтегрованою системою управлінської підзвітності, запровадження якої надавала б змогу керівнику центру відповідальності бути впевненим у тому, чи досягаються визначенні цілі та очікувані результати управління витратами, чи ефективно функціонує система делегування повноважень та управлінської підзвітності за їх реалізацію.

Вирішення вказаних проблем можливе у разі розробки системи організаційних регламентів, в яких би відображався чіткий розподіл обов'язків та повноважень щодо внутрішнього контролю витрат між керівництвом центру відповідальності, операційним керівництвом, керівниками структурних одиниць та працівниками з визначенням їх управлінської підзвітності.У разіделегування повноважень необхідно охопити всі структурні підрозділи, що входять до центру відповідальності, водночас розмежування повинно здійснюватися у такий спосіб, щоб одна структурна одиниця чи одна особа не поєднувала всі або ключові аспекти процесу чи окремого контрольного заходу.Оскільки обов'язки делегування покладені на керівника центру відповідальності, то він зобов'язаний забезпечити наявність у операційного керівництва та працівників знання та вміння, необхідних для виконання делегованих повноважень. Розподіл обов'язків та повноважень є підґрунтям для формування управлінської підзвітності та, водночас, заходом направленим на попередження виникнення ризику ухилення від виконання процедур контролю.

Таким чином, здійснення внутрішнього контролю витрат є обов'язком і відповідальністю для всіх суб'єктів контролю центру відповідальності м'ясопереробного підприємства. Вони створюють інформацію, що використовується системою внутрішнього контролю, або здійснюють інші заходи, необхідні для реалізації процедур внутрішнього контролю витрат.

Для центрів відповідальності м'ясопереробного підприємства характерним є структурований тип відносин між суб'єктами внутрішнього контролю, що передбачає функціонування надійної інформаційно-комунікаційної системи, яка забезпечує:

– ідентифікацію, збір, опрацювання і надання, у відповідній формі та в терміни, повної і достовірної інформації про фактичні витрати та їх відхилення, яка дає можливість суб'єкту контролю взяти на себе певну відповідальність;

– застосування системи документування і документообороту, що містить правила підготовки, виконання, руху, використання та архівування документів;

– створення своєчасної і надійної системи звітності, інтегрованої в загальну інформаційну систему центру відповідальності та підприємства в цілому, з врахуванням рівнів управління, термінів підготовки звітів встановлених видів і форм;

– агрегування інформації про витрати відповідно до потреб кожного рівня управління, що створює максимальні зручності і можливості отримання «потрібної» інформації в «потрібний» час безпосередніми користувачами;

– ефективну комунікацію, як горизонтальну, так і вертикальну, на всіх ієрархічних рівнях суб'єктів внутрішнього контролю витрат.

Висновки і перспективи. Вирішення проблем, пов'язаних із функціонуванням системи внутрішнього контролю витрат в центрах відповідальності м'ясопереробного підприємства можливе лише шляхом запровадження нових сучасних підходів до його організації, переосмислення контролю не стільки як засобу мінімізації витрат, а як інструменту управління витратами, зниження ризиків неефективного та не результативного використання ресурсів. Між тим ефективні зміни системи внутрішнього контролю витрат нерозривно пов'язані з новим сприйняттям понять «відповідальність» та «звітування» суб'єктів контролю. Тому, перший крокуцьому тривалому процесі передбачає підвищення розуміння керівництвом м'ясопереробного підприємства місця та ролі системи внутрішнього контролю у належному управлінні витратами, усвідомлення, що ігнорування необхідності побудови сучасної моделі внутрішнього контролю витрат в кінцевому результаті призводить до збиткового рівня, а подекуди – банкрутства підприємства.У подальшому детальних досліджень вимагають питання конкретизації етапів побудови системи управлінської підзвітності суб'єктів внутрішнього контролю та її інтеграції в систему управління витратами м'ясопереробного підприємства.

Список використаних джерел

1. Міщенко Т. М. Облік і контроль витрат виробництва м'ясопродукції: дис. к-та. економ. наук: 08.00.09 / Нац. універ. біоресурсів і природокористування України. Київ, 2015. 257 с.
2. Bovens. M. Analyzing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework. European Law Journal, 2007.–13(4). pp.447-468.
3. Вернер Янн Концепція «підзвітності». URL: agree-europe.de/ images/.../Expertenbeitrag_Jann_UKR.pdf. (дата звернення: 03.08.2018).
4. Міщенко Т. М. Відповідальність і підзвітність – взаємопов'язані складові внутрішнього контролю. *Науковий журнал «Причорноморські економічні студії»*. 2018. Вип.26.Ч.2. С. 103–107.

References

1. Mishchenko, T. M. (2015) Oblik I kontrol' vytrat vyrobnytstva m'yasoproduktsiyi [Accounting and control of production costs of meat products]. Kyiv, 257.
2. Bovens. M. Analyzing and Assessing Accountability: A Conceptual Framework. European Law Journal, 2007.–13(4). pp.447-468.
3. Verner, Ya. Kontseptsiya «pidzvitnosti» [Concept of «accountability»] :http://agree-europe.de/images/.../Expertenbeitrag_Jann_UKR.pdf.
4. Mishchenko, T. M. (2018) Vidpovidalnist i pidzvitnist – vzayemopov'yazani skladovi vnutrishnoho kontrolyu [Responsibility and accountability - interconnected components of internal control]. Prychornomorski ekonomichni studiyi. 26/2, 103-107.

НОВЫЕ ПОДХОДЫ К ПОСТРОЕНИЮ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ РАСХОДОВ МЯСОПЕРЕРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Т. М. Мищенко

Аннотация. *Функционирование мясоперерабатывающих предприятий в условиях конкурентной среды и усиленного режима ресурсосбережения обусловливает необходимость налаживания системы управления затратами. Особое место в этой системе занимает внутренний контроль, который является важным элементом функционирования центров ответственности мясоперерабатывающего предприятия и источником необходимой, объективной и своевременной информации для принятия управленческих решений. Существующие подходы к формированию системы внутреннего контроля расходов мясоперерабатывающих предприятий требуют переосмысления контроля не столько как средства минимизации затрат, а как инструмента управления затратами. Поэтому вопрос уточнения содержания понятий «ответственность» и «подотчетность» субъектов внутреннего контроля расходов, как неотъемлемых его составляющих, представляют интерес для теории и практики. Предложено, рассматривать понятие «ответственность» и «отчетность» в контексте концепции «подотчетности», которая наполняет другим конкретным содержанием эти понятия, объединяя ответственность, отчетность и обязанности в контексте внутреннего контроля расходов. Основой для формирования управ-*

ленческой подотчетности является четкое распределение обязанностей и полномочий, которое одновременно предупреждает возникновение риска уклонения от выполнения процедур контроля. Такой подход является наиболее приемлемым при формировании системы управленческой подотчетности субъектов внутреннего контроля и ее интеграции в систему управления затратами центров ответственности мясоперерабатывающего предприятия. Новое восприятие понятий «ответственность» и «отчетности» субъектов внутреннего контроля расходов обеспечит персонификацию ответственности уровня отклонений затрат от установленных показателей и принятия необходимых управленческих решений.

Ключевые слова: *расходы, внутренний контроль, подотчетность, ответственность*

NEW APPROACHES TO INTERNAL CONTROL OF MEASURING ENTERPRISE EXPENDITURE

T. M. Mishchenko

Abstract. *Operation of meat processing enterprises in a competitive environment and an enhanced regime of resource conservation necessitates the establishment of a cost management system. A special place in this system is internal control, which is an important element of the functioning of the centers of responsibility of the meat processing enterprise and the source of necessary, objective and timely information for making managerial decisions. Existing approaches to the formation of a system for internal control of costs of meat processing enterprises require rethinking control not so much as a means of minimizing costs, but as a cost management tool. Therefore, the question of clarifying the content of the concepts of "responsibility" and "accountability" of the subjects of internal control costs, as an integral part of it, are of interest to theory and practice. It is proposed to consider the concept of "responsibility" and "accountability" in the context of the concept of "accountability", which fits the other specific content of these terms, combining responsibility, accountability and responsibilities for internal control of costs. The basis for the formation of managerial accountability is the clear division of duties and powers, which, at the same time, prevents the risk of avoiding the implementation of control procedures. Such an approach is most appropriate in the formation of a system of managerial accountability of subjects of internal control and its integration into the management system costs of centers of responsibility meat processing enterprise. A new perception of the concepts of "responsibility" and "reporting" of internal control of costs will ensure personalization of responsibility for the level of deviation of costs from established indicators and the adoption of necessary management decisions.*

Keywords: *costs, internal control, accountability, responsibility*